

35216, VII, C, f. 63 80/kr.

Velikonedeljski
potres v Ljubljani

dne 14. aprila 1895. l.
in
cesarjev obisk.

S trinajstimi ilustracijami.

Izdal in založil

Josip Paulin.

Marijin trg št. 1.

Cena 20 kr.

V Ljubljani 1895.

Tiskala „Narodna Tiskarna“.

Velikonedeljski
potres v Ljubljani

dne 14. aprila 1895. l.

in
cesarjev obisk.

S trinajstimi ilustracijami.

Izdal in založil

Josip Paulin.

Marijin trg št. 1.

Cena 20 kr.

V Ljubljani 1895.

Tiskala „Narodna Tiskarna“.

Velikonedeljski potres.

Stolno mesto vojvodstva kranjskega, bela Ljubljana, sezidana ob obalih reke istega imena, je postalo v zadnjih letih jako prijazno, lepo se razcvitajoče in napredujoče mesto. Modernizovalo se je v vsakem oziru. Obrtnost in trgovina se je razvijala, gojila se je znanost in umetnost, iz kratka, Ljubljana je nehala biti priprosto provincijalno mesto in se je razvijala tako, kakor se more razvijati politično, kulturno in gospodarsko središče celega dasi malega naroda.

To je pglavitni uzrok, da se je v zadnjih letih razmeroma hitro množilo ljubljansko prebivalstvo in vse je kazalo, da utegne naše mesto tekom nekaj desetletij postati veliko in lepo. (Glej stran 9).

Narod slovenski se je vedno z ljubeznijo oziral na svoje središče in se veselil vsakega napredka bele Ljubljane, dobro vedoč, da vse, kar koristi stolnemu mestu, je tudi v korist in na čast celemu narodu, da je Ljubljana čvrsta opora in zaslomba narodnemu gibanju ne samo v deželi Kranjski, nego tudi v drugih kronovinah, koder prebivajo Slovenci.

Bela Ljubljana je bila ponos in upanje vsega naroda, sedaj pa leži v razvalinah in z ljubljanskim prebivalstvom žaluje ves narod slovenski.

Slavni naš pesnik Jos. Stritar je o potresu zložil naslednjo krasno pesem:

Slovenska Lizbona.

In zdaj so se zaklela še nebesa,
Slovenec, zoper tebe siromaka;
Pod tábo zemlja maje se in stresa;
Kam béži? Groza, strah povsod te čaka;
Strop poka, stene rušijo se kočí,
Kje išči si zavetja v pozni noči?

„Vstanite, hitro, hitro, stari oče!
Na ramo bolno mater, mož, zadéni;
Pod milo nébo iz nesrečne kočé!
Vratú se, dete, mojega okleni!“ —
„„Strah! sodni dan, kaj ne da, mati!““
„Oj tiho, nič pri meni ni se bati.“ —

V veselem tem, velikonočnem časi,
Ko vse mladí, življenja se raduje,
Tod po deželi jok in stok se glási,
Brez milosti nesreča gospoduje;
Slovenec nima sreče; blagoslova
Nebó na dela ne rosí njegova.

Ljubljana, prej po svetu malo znana,
Imenovana redko med narodi!
Zdaj, opustošena in razdejana,
Zaslula boš povsod po ti nezgodi,
Lizbono bodo té slovensko zvali,
Rodovi pozni še te milovali.

Pod milim nebom se beró ti maše,
Nemilim nebom! vse klečé zdihuje:
Nebeški oče, sliši prošnje naše,
Ukaži zemlji tí, da naj miruje;
Nikar nas ne pogúbi v jezi svoji,
Močí razsajajoče upokoji!

Kar rodoljubje v letih je nabralo,
Veselje in ponos slovenski duši;
Kar tujca je okó občudovalo,
Vse ena noč nevsmiljeno razruši!
Od konca treba bo začeti z nova,
Brez mere truda, sreča negotova!

Od juga lastovka je priletéla, —
Otožno obletava mesto znano;
Kjer mirno gnezdo svoje je imela,
Podrto, pusto vse in razdejano!

Od tod, kjer se nesreča naselila
V kraj srečnejši nesó jo lahka krila.

Glas gré po zemlji: Bratje, pomagajte!
Vsi enega očeta smo sinovi;
Odprite srca in roké in dajte!
Sad dober blagi obdaré darovi;
Hitite lajšat vsi nesrečo grozno,
Na pómoč, bratje, da ne bó prepozno!

Potres.

Kranjska dežela je doživela že mnogo potresov. Slavni zgodovinar Valvazor jih je do svoje dôbe navedel celo vrsto, ali tudi v poznejših letih se jih je primerilo jako mnogo. Najstarejši, vsaj kar pamti človeštvo, je bil leta 792. po Kr., jako močan je bil leta 1511., a nobeden ni bil po svojih posledicah tako grozovit, kakor velikonedeljski letošnjega leta.

Letošnja zima je bila tako trda, kakor že sto let ne. Zapadlo je sila mnogo snega, mraz je bil ljut, umevno je torej, da je ljubljansko prebivalstvo željno pričakovalo prerojenja narave, mile pomladi, in se veselilo lepih velikonočnih praznikov.

Prišla je velika sobota in prinesla dež. Rosilo je vse popoldne tako, da se niso mogle

vršiti običajne procesije na prostem, ampak so se morale opraviti v cerkvah. Deževalo je tudi ves večer, čez noč pa je lahak vetrec razgnal črne oblake in ko je prišla velika nedelja, ta prelepi praznik, sijalo je ljubo solnce v vsi svoji krasoti na naše mesto.

Ko se je zmračilo, zasvetile so zvezde. Bila je mila, sanjava pomladanska noč. Vse je bilo tiho in mirno. V javnih lokalih skoro ni bilo človeka. Vsak je ostal doma, da se v krogu svoje rodovine ali znancev in prijateljev veseli lepega praznika.

Bližala se je polnoč. Velika večina ljubljanskega prebivalstva je že spala; le tu in tam je bilo še videti luč.

Hkrati se je začulo neko zamolklo bučanje. Bilo je, kakor da prihaja iz daljave. Raslo je in se premenilo v grozo in trepet obujajoče gromenje. Zemlja se je zazibala, najprej rahlo, potem pa na jedenkrat s tako strahovito silo, da je človeku zastala kri. Vse je pokalo in se razdiralo. Bilo je, kakor da se je odprlo brezdno in da propada vanje celo mesto. Začulo se je iz tisoč in tisoč grl prihajajoče bolestno kričanje, obupen jok. Zidovje je pokalo in se rušilo, strehe so se lomile in udirale, dimniki so se podirali in z vseh strani se je opeka usipala na ulice.

Obupen strah je prešnil vse prebivalstvo. Ljudje so vsi zbegani bežali iz svojih bivališč. Kakor blazni so hiteli na ulice, ne meneč se za svojo obleko, za svoje imetje. Mislili so le na rešitev življenja. Trumoma so se zbirali na prostornejših krajih. Bilo je mej njimi mnogo takih, ki so bili na pol goli in se niso upali nazaj v svoja stanovanja po obleko. Moški in ženske, celo vojaki so bili v tem stanu.

Bledih lic, trepetaje strahu in groze, so ljudje se pripravljali na smrt. Vsakdo je mislil, da se je približala njegova zadnja ura. Okolo cerkve sv. Petra, pri frančiškanski, trnovski in sv. Jakoba cerkvi so ljudje popadali na kolena in s sklenenimi rokami goreče molili, proseč Boga, naj jim prizanese, naj jih reši pogube.

Zvezda, Križevniški, Šentjakobski, Cesarja Jožefa, Marijin trg, vsi so bili hipoma obljudeni. Iz hiš so nosili onemogle starčke in bolnike. Z vseh strani so ljudje prinašali posteljino, da si napravijo ležišča za silo; vlekli so vozove na varne kraje in se v njih nastanjali, a velikanska večina je morala prebdeti vso noč stojé ali sedeč na zemlji.

Bila je to tako strahovita noč, da je ni moči popisati. In strah je še rasel, ker so se

sunki vedno ponavljali. Sicer ni bil nobeden tako silen kakor prvi in tudi nobeden ni prouzročil tolike škode kakor katastrofni, a pri vsakem se je zemlja močno zazibala, so zidovi pokali, opeke letele raz strehe in s tem se je povečavalo že itak preveliko obupanje.

Ljubljana.

Ponekod so se primerili srce in dušo pretresujoči prizori.

V deželni bolnici je koj prvi sunek napravil velikansko škodo. Z vseh strani so padale opeke, v zidovju so nastale široke razpoke, omet se je odkrušil in padal na bolnike. Ti si niso vedeli

pomoči. Kdor je bil toli močan, je zgrabil svojo posteljnino ali kar si že bodi in je bežal na vrt, a največ je bilo takih, ki si sami niso mogli pomagati. Ti so jeli obupno vpiti, jokati, klicati na pomoč. Marsikateri iz njih je že mislil, da ne bo pomoči, da bo končal svoje življenje pod razvalinami starega poslopja. A prišla je pomoč. Vrle usmiljene sestre se niso ustrašile potresa; prihitele so in ne meneč se za ponavljajoče se sunke, niti za padajočo opeko, so znosile z občudovanja vredno požrtvovalnostjo bolnike na vrt, jim tam priredile ležišča in potem šele skrbele za svojo osebno varnost in za svoje zdravje.

Strahoviti prizori so se primerili v oddelku za blazne. Te je potres vzbudil iz spanja. Jeli so kričati in upiti, da je bila groza, a odpreti jim ni kazalo, zakaj poznalo se je, da so besni in da bi pobegnili in prouzročili Bog vedi koliko in kake nesreče. In zgodilo se je čudo: blazniško poslopje pri deželni bolnici je ostalo popolnoma nepoškodovano, pa tudi izmej bolnikov, ki so preležali več nočij v hladnem zraku na vrtu, ni obolel vsled tega nihče in nihče ni umrl.

Blizu jednaki prizori so se primerili tudi v kaznilnici na Gradu, na Žabjeku in v deželni prisilni delavnici. Kaznjenci so razsajali kakor

divji in zahtevali, naj se jim odpre. Zgodilo se je tudi tako; spustili so vse na dvorišča, kjer so ostali vso noč.

Končno se je zdanilo in šele tu se je videlo, kako velikanska je bila škoda, katero je prouzročil potres. Ljudi, videče razbito in razdejano prej tako prijazno Ljubljano, je obšla bridka žalost, srce se jim je krčilo tuge in bolesti in z marsikakega očesa je kanila solza.

Predno pa popišemo nastalo škodo, naj povemo, kaj misli naš učenj rojak prof. Seidl v Gorici o naravi velikonedeljskega potresa. Razen njega so se s svojimi mnenji oglasili tudi nekateri drugi učenjaki, ali vse okolnosti kažejo na to, da ni nobeden resnice tako dobro zadel, kakor rečeni strokovnjak, s katerim soglašajo tudi najuglednejši nemški veljaki in čigar mnenje so potrdile tudi poznejše preiskave.

O naravi velikonedeljskega potresa.

Kdor hoče o naravi in vzrokih groznega ljubljanskega potresa premišljati, more to uspešno storiti le na podlagi rezultatov, ki jih je samo napredujoča znanost največ v teku sedanjega stoletja pridobila. Kar iz sebe hoteti razkriti

velikanski pojav skrivnostne narave — to je najivno, brezuspešno.

Znanost, ki je uvrstila vprašanje o bistvu potresov mej svoje naloge, je geologija, to je veda o sestavi zemeljske skorje in o premembah, ki so se v njej od nekdaj vršile in jo še dandanes preustrojajo.

Sezimo torej po razkritjih te jedine pristojne instance, koja se nanašajo na stavljeno vprašanje. Tu izvemo v malo besedah te-le pridobitve, sad obsežnih preiskav evropskih in ameriških geologov.

Zemlja se suče v mrzlem svetovnem prostoru. Njega temperatura ceni se približno na — 100° C. Naš planet je dosta topleji. V svojem jedru ima celó velikansko zalogo toplote — to se sklepa iz raznovrstnih pojavov — zemeljsko jedro je najmanj tako vroče, kakor staljena lava, ki prihaja iz vulkanov, topla 1700° C in več. V mrzlem svetovnem prostoru plavajoč mora se zemeljska obla ohlajevati. Posledica je, da se nje prostornina krči. Nje skorja postaja manjšajočemu se jedru preobsežna, kakor skorja jabolku, ki se tedne in mesece v shrambi ležeč suši. Jabolkova skorja se zatorej nabere v gube in jednako zemljina. Velikanske gube na površji našega planeta

so slemenska gorovja (Kettengebirge), v Evropi Alpe, Karpate, Pireneje, Apenini i. dr. Ali jabol-kova skorja je mehka, popustljiva, zemljina ne. Zatorej nastanejo v njej razpoke tam, kjer je napetost preskočila mejo prožnosti. V teku časa se je vsa zemeljska skorja razkosala v bolj ali manj obsežne grude, kakor se razkosa ledena odeja veletoka, ko prihaja pomlad. Nekatere zemeljske grude se nagubajo, kakor rečeno, v gorovja, da se morejo okleniti krčečega se zemelj-skega jedra; druge se mu bližajo padajoč, kakošne so. Te vrste grude so n. pr. ogersko-hrvatska planjava, koje podaljški sezajo preko Zagreba na Dolenjsko. lombardska planjava, ki se nadaljuje do Vipavske doline, in tudi — ljubljanska kotlina.

Isti apnenec, ki se v kamniških planinah dviga na 2500 *m* nad morje, tvori precejšnji del Kraške planote, ki se vleče od Julskih Alp proti Kapeli na jugovzhod. Ali v tej planoti sega le do 1200 *m* povprečne višine. Ker je nastal isto-dobno in v zvezi z imenovanim planinskim, torej moramo reči, da se je v teku geoloških dôb po-greznil iz istih vzrokov, kakor imenovani veliki planjavi.

Nekdanja zveza med kraško planoto in kamniškimi planinami pa se je v teku geoloških

dôb pogreznila še dosta globlje — sedaj je podlaga gorenjski kotlini. O tem dogodku nam pričajo nizki hribi Šmarna Gora, Vranšica i. t. d. in holmi, ki se dvigajo iznad barja, ki kažejo isti apnenec in molé iznad kasneje mej nje naplavljene zemlje liki kleči iz morja.

Kraška planota mej Savo in Adrijo ni jednotna gruda ostala, nego prelomila se je ob dolgih črtah. Prva taka razpoka sega od Kobarida preko Idrije, Cérknice, Loža daleč proti jugovzhodu čez Dalmacijo in Črno Goro. Druga pričinja pri Šolkanu blizo Gorice in gre čez Št. Peter proti Reki. Tretja teče od Devina ob Adriji preko Istre in dalmatinskih otokov. Tako se je velikanska gruda razkosala v vzporedne proge. Pa tudi te niso ostale cele, nego so se razpočile povprek. Taka povprečna pokotina je zaseka pri Postojini, taka tudi Soška dolina od Tolmina doli. Imenovane proge niso se obdržale v prvotni nadmorski visočini, nego pogreznile so se tem bolj, čim bližje so Adriji, in nastali so ob prelomnih črtah strmi bregovi, tako da stvarjajo velikanske stopnice, preko katerih vodi na primer železnica od Trsta proti severovzhodu. Dno Jadranskega morja je le podaljšek gornje-italske planjave, ki se je udri globoko pod gladino atlantskega oceana. Dalma-

tinski otoki so vrhovi v globočino pogrezlih kraških teras.

Vprašanje sedaj nastane: kako so se pogrezale kraške stopnje na jedni strani, Gorenjska udrtnina na drugi? Gotovo ne hipoma — narava deluje počasi. Pa tudi vedno polagoma se niso udirale. Težnosti, ki je silila kos za kosom navzdol proti zemeljskemu jedru, upiralo se je trenje ob sosednih kosih, nastali so siloviti naponi in le kadar je napon presegel nasprotni upor, zdrknil je kos navzdol — pri tem pa tudi premaknil bližnje kose vodoravno naprej — to slednje večinoma proti Adriji. Pogrezanje in premikanje se je torej vršilo in se vrši skokoma, ali skoki dostikrat ne presegajo dolgosti jednega ali malo milimetrov. Vsled tega vsak posebej ni viden, le skupni učinek dolgih geoloških dób je vstvaril sedanji relief naše domovine.

Kadarkoli pa se velikanska masa, težka na milijone kilogramov, skokoma pregane, bodisi le za prav malo, mora se sama in nje obsežna okolica bolj ali manj pretresti in ako je človek priča takemu dogodku, čuti — potres.

Te obsežne potrese, ki so večinoma prav lahki in le redkokdaj tako silni, da hudo za-

denejo človeško imetje, imenujejo geologi dislokacijske ali tektonske.

Razun teh imamo na Krasu manj obsežne potrese, kadar se udere strop kake podzemelske dupline. (Udorni potresi.)

Tretje vrste potresov — vulkanskih — pri nas seveda v današnji dōbi ni.

Ni dvojiti, da spada ljubljanski velikonočni potres med tektonske. Zatorej hočemo posebnosti takih potresov še nekoliko razmotriti.

Po tem, kar smo poprej povedali, je umljivo, da se tektonski potresi javljajo ob mejah grud razkosane zemeljske skorje. Te meje so prelomne črte, ob katerih se premikanje vrši; torej so ob enem potresne črte; od njih sunki izhajajo in se razširjajo daleč na okoli, liki valovi na površji vode, ako vržeš vanjo palico. Ob teh črtah se moč potresa najsilneje javlja, ob njih se zlasti pokončuje človeško imetje, kadar je pregib silen; to pa je na srečo redko kdaj. Te črte zasledimo na dvojen način: naravnost po njih najsilnejših pojavih ob potresih, in posredno iz poglobitnih geoloških in orografskih potez, ki deželi dajejo značilni reljef.

Že poprej smo imenovali tri podložne take črte, našteli jih bomo tu še jedenkrat, ter vrsto

dopolnili in pridejali one črte, ki podolžne bolj ali manj pravokotno prerežejo in gredo radialno od Adrije proti celini preko naših krajev. Pristavili bomo tudi, kdaj je ta ali ona potresnica povzročila potres, kolikor nam je znano sedaj, ko še pogrešamo specijalne študije o kranjskih potresih.

Najpoglavitnejše podolžne potresnice so:

1.) Črta: Devin-Čres;

2.) Črta: Solkan-Reka, menda ob teh črtah se je zvršil hudi potres leta 1511. Takrat je najbrže oživila tudi

3.) Črta: Kobarid-Idrija-Cirknica-Ogulin;

4.) in 5.) črta obroblijata gorenjsko kotlino na jedni strani proti Krasu, na drugi proti Karavankam in kamniškim planinam. Jeden nje podaljšek je menda gornja krška dolina do Toplic. L. 1511. in 1689. sta bila tu huda potresa.

Izmed povprečnih, radialnih potresnic imenujemo:

1.) Črta: Kobarid-Loka ob južnem odlomu Julskih planin, meja pravim Alpam. Potresi l. 1511 (?), l. 1873.

2.) Črta: Gradiška-Tolmin in nje nadaljevanje na Koroško; jako obsežni potres l. 1850.

3.) Črta: Trst - Postojna - jugovzhodnji rob ljubljanske kotline - Litija - Celje. L. 1845, 1850, 1857, 1870, 1872.

4.) Črta: Klana - Kočevje; l. 1870.

Te črte pa niso vse jednako aktivne, ob nekaterih so sunki pogostejši, ob drugih redkejši. Znakovito je, da blizu Ljubljane teče več potresnic. To je gotovo povod, da so tu potresi primeroma prav pogosti, seveda jih tudi zato več poznamo, ker so se v glavnem mestu znameniti dogodki od nekdanj skrbneje zapisovali kakor drugod.

Čudno je, da se nekatere imenovanih podolžnih potresnic nadaljujejo daleč proti jugovzhodu proti Greciji, pa tudi proti severozapadu preko Alp tje do Rena. Tudi po letošnji velikonočni nedelji nam je brzojav prinesel vest, da se je čutil potres v Belgiji. To je zopet znamenje, da je ljubljanski potres bil pravi tektonski, in sicer najbrž zlasti podolžni. Natančneje bo to dognala podrobna preiskava.

Tudi od druge strani se opravičuje ta sklep. Tektonski potresi se namreč večinoma javljajo tako, da so prvi sunki (ali le jeden prvi) najmočnejši in pretresajo časih silnoobsežno ozemlje po več stotisoč štirjaških kilometrov, sledijo jim

pa le dosta slaběji vztrepeti. To je naravno: tendenca, premakniti se, nabira se v dotičnem kosu zemeljske skorje polagoma in dolgo; kakor hitro pa napetost premaga upor, zvrši se pregib z vso nabrano silo, potem le še manje premembe utrdijo novo ravnotežje. Tudi zadnji ljubljanski potres vršil se je po tem pravilu in opravičena je nada, da nevarnih sunkov ne bo več, in da se usodepolno premikanje kmalu pomiri.

Ljubljanski potres se je skoro hkrati začutil v Trstu, Gorici, Reki, Zagrebu, Gradcu in Dunaju — to je znamenje, da se je, čeprav neznatno, premaknil velik kos zemeljske skorje, najizdatnejši pregib pa je zadel Ljubljano pač zato, ker se v nje obližji sreča več potresnih črt. Zatorej pravimo, da je tu središče groznega pojava prirodnih sil.

A ljubezen do domovine je močnejša, nobena ovira ne prežene človeka od rodne zemlje! In ljubezen do bližnjika, ki rodi v sili skupno pomoč in krepko ojači pojedinca, omogoči, da človek nikdar ne obupa, nego se uspešno zoperstavi najhujši nesreči. In tako bode tudi bela Ljubljana zopet vstala!

Škode na poslopih.

Malo je v Ljubljani hiš, katerih ni potres oškodoval, vendar se more reči, da se je na levi strani Ljubljanice čutil dosti močnejše, kakor na desni, in da je tudi na tej strani prouzročil dosti večjo škodo, kakor na nasprotni.

Vseh poškodb, katere je prouzročil potres, sploh ni moči navesti, zakaj ako bi hoteli to storiti, morali bi vsako ljubljansko poslopje posebe popisati. Navesti hočemo torej s posebnim ozirom na komisijske poizvedbe in cenitve le nekatere najvažnejše poškodbe.

Cerkve so mej vsemi poslopi menda še največ trpele, dasi so vse ne samo jako lepe za oko, ampak zidane solidno in iz dobrega materiala. Najmanj je še trpela stolna cerkev, ležeča na desnem Ljubljaničinem bregu. Odkrušilo se je od zidu le tu in tam nekaj ometa, sicer pa je prestala potres tako srečno, da je nekaj dnij po potresu spet lahko zapel nje veliki zvon, dočim so vsi zvonovi v drugih cerkvah morali molčati.

Mej najpoškodovanejše spada lepa frančiškanska cerkev. Zid na desnem oglu je počil, v notranjih prostorih se je omet tako odkrušil,

da so prelepe slikarije na stropu popolnoma pokažene, vrh orgelj pa se je zid izdatno porušil. Najhuje sta trpela ponosna stolpa. Z jednega je potres vrgel železnega angelja, na drugem pa je angelja zakrivil ravno čez pas, kakor da ni od trde kovine nego šibka bilka. Na levem stolpu je ura popolnoma pokončana, oba pa sta tako razrukana in razbita, da ju bo vsaj do cerkvene strehe podreti. Posebno značilno za potresno silo je to, da se je velika kamnita piramida kar zasukala. To se je sploh opazovalo tudi pri tovarniških dimnikih, da jih je potres na vrhu odlomil in zasukal. Tudi frančiškanski samostan je zelo poškodovan, tako, da bo celo drugo nadstropje porušiti.

Druga cerkev, ki je hudo trpela, je bolniška cerkev. Zidovje je povsem razpokano in razrukano tako, da so pri tej cerkvi vse poprave nemogoče in jo bo popolnoma podreti.

Trnovska cerkev ni v notranjih prostorih toliko trpela, kakor se je iz začetka sodilo. Poškodbe so take, da se dado za male troške popraviti, toliko večja pa je škoda na stolpih. Zlasti levi stolp je močno razbit, strehe je potres kar polovico podrl. Komisija je nasvetovala, naj se oba stolpa deloma podereta. (Glej stran 23.)

Šentjakobska cerkev je zelo prizadeta. Zlasti oba stolpa sta na vse strani razpočena, tako da ju bo podreti. (Glej stran 25.)

Florijanska cerkev je prav malo trpela. Razpoke, katere se vidijo, so le neznatne, zidovje je ostalo intaktno, kar je toliko čudnejše, ker stoji ta cerkev skoro tik težko prizadete šentjakobske.

Cerkev Jezusovega Srca je razmeroma ne posebno poškodovana, vendar bo tudi za popravo te cerkve žrtvovati precejšnjo svoto.

Na šentpeterski cerkvi ni razen posamnih razpok nikake posebne poškodbe videti, da pa je potres tudi ta hram močno stresal, se vidi po tem, da se je na cerkvi stoječi, kakor moška roka debeli strelovod kar čez sredo prepognil.

Silno poškodovana je bila tudi protestantska cerkev, kakor tudi poleg nje stoječe župnišče. Vestno pregledovanje je izkazalo, da bi veljalo popravljjanje še jedenkrat toliko, kakor nove stavbe. Vsled tega je cerkvena občina protestantska tudi sklenila podreti cerkev in župnišče do tal.

Izmej javnih poslopij je potres najhuje poškodoval deželno bolnico. Zidovje je povsem razpokalo, tako, da so se stene obesile na vse strani

in so v nekaterih nastale kar celo ped široke pokotine. V nekaterih sobah so se udrli stropje, sploh pa je poslopje tako razdejano, da se mora do tal podreti.

Trnovska cerkev.

Ista usoda čaka vojaško bolnico, ki je tako razbita, da ni varno vanjo vstopiti. Tudi to poslopje se bo popolnoma podrlo, žal, da se pre-

mesti tudi vojaška garnizijska bolnica v Galicijo in da ostane tukaj samo takoimenovan „Truppen-Spital“, kateri se bo namestil v vojaški bolnici. Vsled tega zapuste Ljubljano vsi v bolnici poslujoči vojaški zdravniki, vojaški uradniki in sanitetni vojaki.

Poleg vojaške bolnice stoječe vojaško skladišče je tudi močno trpelo, a dalo bi se z velikimi troški še popraviti, vendar je vojaško oblastvo se odločilo za to, da ponudi mestni občini ves dotični svet v odkup in da sezida novo vojaško skladišče.

Precej je trpelo še-le pred tremi leti zidano deželno gledališče. Zidovje je hudo razpokalo, velika skupina na pročelju je poškodovana, sploh vse poslopje v prav slabem stanu to pa največ zaradi tega, ker je slabo zidano.

Pri deželnem muzeju se ceni škoda na 15.000 gld. Najbolj razrušeno je krasno stopnišče, pa tudi drugi zidovi so zelo trpeli, vrh tega pa je potres uničil tudi velik del zbirk.

V tobačni tovarni je potres podrl nekaj stopnic in razrukal nekaj sten. Škoda se je cenila na 20.000 gld. Teden dni se v tobačni tovarni sploh ni delalo, a tudi sedaj se še ne dela v vseh k tovarni spadajočih poslopih.

Poslopje deželne vlade, takozvani „lontovž“, je silno razdejan. Sprednji trakt na Turjaškem trgu se bo dal morda še popraviti, seveda le z velikimi troški, zadnji trakt, v Salendrovih ulicah, pa se mora do tal podreti.

Sv. Jakoba cerkev.

Prav tako se mora zgoditi z meščansko vojašnico v Trnovem, ki je tako razpokana, da je ni moči popraviti.

Deželni dvorec je zlasti v drugem nadstropju strahovito razdejan in je cela poškodba tolika, da se ne izplača obstoječe poslopje popravljati. Dežela bo morala stari dvorec podreti in sezidati novo deželno hišo.

Starodavna kresija v Špitalskih ulicah je tudi tako zelo razrušena, da se mora do tal podreti (Glej stran 29 in 31) in prav v takem stanu je tudi sodno poslopje na Žabjaku. (Glej stran 33.)

Tudi druga javna poslopja, kolodvor, šolska in uradna poslopja, so trpela ali daleč ne tako, kakor navedena.

Strahovito škodo je naredil potres tudi pri privatnih poslopih. Nekatere je tako razrukal, da so se morala iz czirov na javno varnost koj podirati začeti ali pa zapreti. Tako na sv. Petra cesti Mayrjevo hišo (Glej stran 39), Kolizej, Kantzovo hišo na Emonski cesti, razne hiše v Kolodvorskih ulicah, zlasti hišo št. 2, mnogo hiš na Starem trgu, v Krakovskem predmestju (Glej str. 41) in v Trnovem, Premkovo hišo poleg nunske cerkve (Glej stran 45), in Vilharjevi hiši poleg frančiškanske cerkve (Glej str. 47). Sploh bode izmej 1400 ljubljanskih hiš podreti vsaj 200 hiš do tal, kakih 800 jih bode temeljito prezidati

in le ostale se bodo dale kar tako popraviti. Pravo čudo je, da ni trpela Paulinova hiša na Marijinem trgu (Glej stran 49). Hiša je jako ozka, zato pa visoka štiri nadstropja ali 21 metrov. Stopnic ima 115 in vendar je najbolje ohranjena v celem mestu. Priprosti ljudje govoré, da jej je potres prizanesel, ker je nje lastnik svoj čas priredil toliko romarskih vlakov.

Strahovito škodo je povzročil tudi potres v okolici ljubljanski. Čutil se je sicer ne samo v celi Kranjski deželi, nego tudi na Štajerskem, kjer pa je le v Gornjem Gradu prouzročil nekaj škode, a takih posledic kakor v okolici ljubljanski ni prouzročil nikjer. V Kamniku je škoda velika, v Mengišu in Vodicaх pa je vse razbito in razdejano. Mimo teh vasij so pa tudi še druge hudo prizadete. Najbolj so povsod trpele cerkve in šole, sploh večja poslopja, pa tudi kmetske hiše so bile nekatere uprav grozno razdejane. Škoda po deželi se ceni na poldrugi milijon goldinarjev.

Pomočna akcija.

Po prvem sunku so ljudje vsi zbegani zbežali na ulico in le malo jih je bilo tako pogumnih, da so se še tisto noč vrnili v stanovanja. Spati

seveda nikjer ni bilo moči, ker so se sunki vedno ponavljali in prouzročali nove škode. Ko se je zdanilo in je bilo mogoče pregledati potresove nasledke, prešnil je vse prebivalstvo nepopisen strah. V prvem hipu je vsakdo mislil, da je mesto izgubljeno.

Dočim je bilo prebivalstvo čez dan še dosti mirno, se je na večer jelo zopet vsled strahu pred novimi sunki močno razburjati. Nihče ni hotel ostati doma. Ko se je zmračilo, videti je bilo na vseh koncih cele karavane ljudij, otovorjene s posteljnino. Vse je hitelo iz mesta, da si poišče varen kraj za prenočišče. Pod Tivolijem, v Zvezdi, na Mirji, povsod so se ljudje vtaborili, kakor je kdo mogel. Največ so ležali pod milim nebom. Le malokdo je bil tako srečen da se je mogel nastaniti v kaki lopi. Spali so ljudje v železniških vagonih, v vozovih in v sodih, (Glej stran 51 v ozadju se vidi trnovska cerkev) mnogo jih je pa kar odpotovalo na razne kraje.

Tako je bilo samo nekaj dnij. Ljudje so se zopet pomirili in se vrnili v svoja bivališča, a bilo je na tisoče takih, ki se vrniti niso mogli, ker jim je potres razdejal poslopja. Tisti, ki so v boljših gmotnih razmerah, so ali kar odpotovali, ali poslali svoje rodovine v druge kraje —

odpotovalo pa je tudi več tisoč takih, ki bi bili lahko tu ostali — za ostale pa je bilo skrbeti na drug način, tembolj, ker so — največ siromaki — izgubili tudi svoj zaslužek in bili v veliki bēdi.

Mestna občina je prevdarno in energično lotila se pomožne akcije. Izprosila je najprej, da

Špialske ulice.

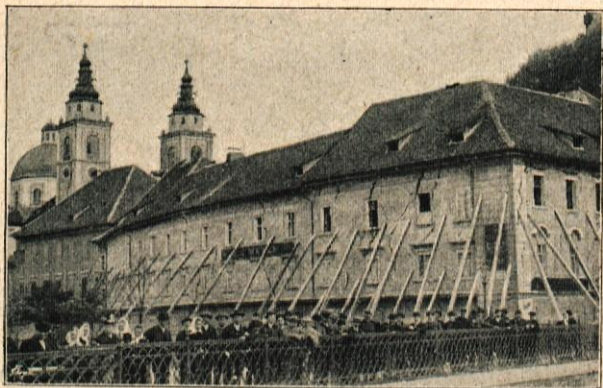
je vojaško oblastvo za prvo silo posodilo svoje vojaške šotore, potem pa se lotila zgradbe barak, katerih se je vseh skupaj, javnih in zasebnih, postavilo blizu osemdeset na različnih krajih. Vrh tega so se ljudje nastanili v šolah, v jahalnici (Glej stran 53) in drugih neprizadetih poslopijih.

Deželni predsednik baron Hein je naprosil dunajsko pomožno društvo, da je prihitelo v Ljubljano in tu zastoj delilo hrano siromašnim ljudem. Tudi dunajsko društvo ljudskih kuhinj je sezidalo kuhinjo za silo, v tem pa pošiljalo kuhana jedila z Dunaja. Delile so se vrh tega še podpore v gotovini, nepripravljena jedila, koci itd. itd.

Sploh pa se mora priznati, da so si za ljubljansko prebivalstvo pridobili velikih zaslug: deželni predsednik baron Hein, mestni župan P. Grasselli, dež. poslanec I. Hribar in časopis „Slovenski Narod“. Složnemu sodelovanju vseh teh faktorjev gre zahvala, da so uneti moške v Ljubljani, na Dunaju in drugod začeli pomožno akcijo v velikem slogu.

Komaj se je po svetu izvedelo za nesrečo, ki je zadela Ljubljano, jeli so z vseh strani dohajati prostovoljni darovi. Na čelo darovalcev se je postavil naš milostni oče in vladar, presvetli cesar, ter prvi podaril 15.000 gl. Po njegovem vzgledu so potem se oglašali tudi drugi darovalci, člani cesarske rodbine, mestne občine (Dunaj 15.000 gl., Praga 2000 gl., Zagreb 600 gl.) in zasebniki.

V raznih krajih so se ustanovili komitěji, ki nabirajo prostovoljne prispevke. Največji uspeh je dosegel dunajski, ki je tekom nekaterih tednov nabral blizu 150.000 gld. Velike svote so se nabrale tudi na Češkem in na Hrvatskem, sploh pa se more reči, da so vsi človekoljubni krogi

Kresija v Špitalskih ulicah.

hiteli mestu na pomoč in da slovenski rojaki niso zaostali za njimi.

Ta pomoč pa ne zadošča, da obvaruje Ljubljano potresnih posledic. Država mora priti mestu na pomoč in prišla jej bode. Za prvo silo je nakazala 25.000 gld. kadar pa bo cenjena vsa

škoda, tedaj dovoli izdatno državno brezobrestno posojilo in da bo to primerno velikosti nesreče, za to nam je porok obisk presvetlega cesarja v Ljubljani.

Nezgode.

Rekli smo že, da se je pri katastrofnem sunku primerilo tudi nekaj nesreč. Ker se je potres primeril po noči, ko so bile ulice prazne, ljudje pa so že bivali večinoma v svojih stanovanjih, je razmeroma le jako malo ljudij ponesrečilo, zakaj, da je nastal potres po dnevi, brez dvoma bi bil uničil na stotine življenj.

Ko je nastal potres, sedel je naddesetnik vojaške godbe pešpolka št. 27., Reinholz, v Perlesovi krčmi v Slonovih ulicah. Bežal je ves preplašen z drugimi gosti na cesto; prav v tistem hipu se je podrl na Perlesovi hiši dimnik, opeka se je usula raz streho in zadela ubogega vojaka s tako silo na glavo, da je ves krvav se takoj zgrudil. Prenesli so ga v vojaško bolnico. Zdravniki so iz začetka dvomili, da ga rešijo. Raznesla se je tudi že govorica, da je umrl in prešla celo v časnike, na srečo pa se je Reinholzu zdravje obrnilo na bolje.

Druga žrtev potresa, tipograf Ivan Pašek, ni bil tako srečen. Sedemindvajset let stari mož je bil na veliko nedeljo prišel v Ljubljano, da stopi v službo Kleinmayrove tiskarne. Z nekaterimi tovariši je šel rečeni večer v gostilno „K roži“ v Židovskih ulicah. Kakor drugi gostje, je

Žabjak.

hitel tudi on, ko je nastal potres, na ulico. S strehe padajoča opeka mu je prebila lobanjo tako, da so mu možgani kar ven viseli. Zdravnik je prihitel, ga obvezal in spravil v deželno bolnico, kjer ga je sloveči zdravnik dr. Šlajmer na veliki

ponedeljek operiral, a mu ni mogel rešiti življenja. Pašek je nekaj ur po operaciji umrl.

V Šiški je krčmar Fr. Šušteršič, po domače „slepi Janez“, storil žalostno smrt. Obok njegove sobe, v kateri je s svojo ženo spal, se je popolnoma zrušil. Opeka je moža pri priči ubila. Ženo njegovo sicer ni zadel noben kamenček, a prestrašila se je vsled potresa tako zelo, da jo je umorila kap.

Tudi vinski trgovec Ivan Žogar v Šiški je ta dan ponesrečil. Udril se je nanj strop in ga tako poškodoval, da se ni mogel izkupati iz ruševin. Obležal je pod njimi, izgubil zavest in se zadušil.

Na Karolinski zemlji je ležala dvajsetletna šivilja Franica Škrjanc s svojo sestro na peči, ko je nastal potres. Hiša se je jela podirati in bežečo Franico Škrjanc je zadel na glavo velik tram s tako silo, da se je zgrudila mrtva.

Delavec Jakob Klešnik je že ležal v postelji, ko je nastal potres. Soba, v kateri je spal, je bila na nesrečo obokana. Potres je vse zidovje tako razrukal, da se je strop skoro povsem udril. Klešnika je opeka zadela na glavo. Prenesli so ga v bolnico, a vzlic prizadevanju zdravnikov je nekaj dnij potem umrl.

Tudi zunaj Ljubljane se je vsled potresa več ljudi ponesrečilo. V Črnučah je neka razpadajoča hiša ubila postarnega hlapca I. Anžiča, v Vodicach pa se je podrla hiša in zasula troje otrok.

Žalostno poročilo o nesrečah pa s tem še ni pri kraju.

Pri potresu je bilo tudi mnogo oseb več ali manj ranjenih, mej temi soproga dež. glavarja Otona Detele, častnik Habermann, službujoč pri pešpolku št. 27., je vsled strahu tako zblaznel, da so ga morali poslati v norišnico, neki drugi častnik in neka gospa Hudovernikova pa sta obolela na živcih ter se jima je začelo mešati.

Tudi pri rešilnih delih sta se ponesrečila dva moža: 64 let stari tesar Andrej Svetek, po domače Narobe, iz Stepane vasi je padel s strehe Pukelstajnovne hiše na Sv. Petra cesti in se ubil. Pri postavljanju barak na Cesarja Jožefa trgu pa je padla zadnja stran jedne barake pijonirju Imbru Bajsu na nogo, mu jo dvakrat prelomila in ga tudi v trebuhu tako poškodovala, da je dva dni pozneje umrl.

Cesar v Ljubljani.

Prežalosten povod je napotil ljubljenega našega vladarja, da se je dne 7. maja ustavil v stolnem našem mestu, v vedno zvesto udani mu beli Ljubljani.

Ko je zadnjič, leta 1883., obiskal naše mesto in deželo kranjsko, hitelo je prebivalstvo veseliga srca pozdravljat in proslavljat cesarja-gospodarja. Kamor se je takrat ozrlo oko njegovo — vse je bilo okrašeno in v zastavah. Sedaj pa je zrl milostni vladar le ruševine in je korakal mej razvalinami.

Presvitli cesar je prišel v naše mesto, da se prepriča na svoje oči o posledicah, katere je povzročil potres, prišel je, da nas s svojo na-

vzočnostjo tolaži v bridki žalosti, ki nas je dohitela, da nas vzpodbuja na delo, da budi v nas upanje na lepšo bodočnost. Kakor je s svojo veliko darežljivostjo prvi prihitel ljubljanskemu prebivalstvu na pomoč, tako je s svojim dohodom pokazal, da ga je zelo razžalostila nezgoda, ki je zadela naše mesto.

In ta novi dokaz cesarjevega sočutja, cesarske blagonaklonjenosti, je navdal vsa srca z iskreno radostjo.

Dobro znamenje je, da je prišel presvitli cesar prav 7. maja, saj je ravno ta dan bilo štiristo let, kar je stopil cesar Ferdinand v Ljubljano.

Kakor je bil prihod cesarja Ferdinanda začetek novi dôbi v razvoju Ljubljane, tako bodi prihod njegovega svitlega potomca cesarja Franca Jožefa začetek prerojenju našega mesta.

Že dosti pred določeno uro jelo se je prebivalstvo zbirati po ulicah, po katerih se je imel cesar voziti. Ob 2. uri, ko so bili dijaki raznih šol odšli na določeno jim mesto, so vojaki zaprli vse tiste ulice, po katerih se je promet za čas cesarjeve navzočnosti ustavil. Okolu kolodvora je bilo vse črno ljudij, vsakdo je hotel biti prvi, ki pozdravi dobrega vladarja. Razen domačinov

je bilo vse polno tujcev, ki so se bili z vseh strani pripeljali, ne samo iz Kranjske, nego tudi iz drugih dežel.

Točno ob 3. uri je s separatnim dvornim vlakom dospel cesar v Ljubljano. Na peronu, kamor je bil vstop dovoljen le tistim, ki so se

Mayerjeva hiša na sv. Petra cesti.

izkazali s posebno legitimacijo, čakali so cesarja dostojanstveniki cerkvenih, civilnih in vojaških oblastev. Na peron je dobilo vstop tudi nekaj odličnega občinstva. Zunaj perona pred tirom pa je stala vojaška godba.

Točno ob 3. uri se je pripeljal cesarjev vlak. Godba je zasvirala cesarsko himno, občinstvo zaklicalo „živio“, „slava“ in „hoch“ in Njegovo Veličanstvo je stopil v maršalski uniformi iz voza na pogrneni tla. Občinstvo se je vzradostilo v dno duš, zagledavši najvišjega gospoda tako krepkega in zdravega.

Cesar je najprvo izvolil pristopiti k dežel-nemu predsedniku baronu He i n u in knezoškofu dru. Missiji, je potem mladeniških korakov šel ob vojaški godbi in zaukazal prenehati. Premilostno se je potem delj časa razgovarjal s pod-maršalom He g e d ü s o m, vojnim ministrom Krieghammerjem in kornim poveljnikom Reinländerjem. Cesar si je dal nadalje po baronu He i n u predstaviti čakajoče gospode, katerim je presvitli cesar stavil milostna vprašanja. Ogovorjeni so bili: knezoškof dr. Missia, deželni glavar Detela, posl. grof E. Auersperg, ljubljanski komtur nemškega vit. reda grof Beroldingen, stolni prošt dr. Klofutar, kapiteljski dekan dr. pl. Pauker, pastor Jaquemar, dež. sodišča predsednik Kočevar, dvorna svètnika Plahky in dr. Račič, državni pravdnik Pajk, župan Grasselli, podžupan dr. Bleiweis-Trsteniški, okrajni glavar markí Gozani,

poštni nadoskrbnik Šorli, prezidijalni tajnik baron Rechbach. Posebno dolgo se je presvitli cesar izvolil razgovarjati s knezoškofom in mestnim županom. Predmet je bila v obče katastrofa in prouzročena škoda. Izmej posameznostij nam je moči danes omenjati, da je dež. glavar imel čast cesarju odgovoriti, kako dežela trpi direktno

Krakovsko predmestje.

in indirektno škodo, in zahvaliti se za tolažbo, katera je došla deželi po najvišjem pohodu; tudi je cesar izvolil vprašati, kakó se gospa soproga dež. glavarja (katera je bila o potresu ranjena) sedaj počuti. Ljubljanski župan je imel čast,

z ganljivimi besedami poudarjati veliko nesrečo stolnega mesta in izražati pregloboko hvaležnost vsega prebivalstva do Nj. Veličanstva, bodisi za prvo Najvišjo pomoč, bodisi za sedanjo Najvišjo prisotnost. Cesar je premilostno med drugim odgovoril, da se bode storilo za Ljubljano in ponesrečene kraje kolikor je sploh mogoče. Nadoskrbniku Šorliju je presvitli cesar izrazil Najvišje priznanje za delovanje pošte in brzjava za časa potresa. Milost Najvišjega odgovora se je naklonila nekaterim urdanikom ljubljanske postaje južne železnice mej drugimi tudi čuvaju Pavločiču, kateri je bil na barji pustil svojo rodbino v največji nevarnosti po potresu, samo da je rešil kurirni vlak; cesar ga je vprašal, kako sedaj njegovi rodbini gre.

Presvitli cesar je izkazoval nagovorjenim vso milostno prijaznost in bil vidno presunjen od odgovorov glede katastrofe. Ko je bilo predstavljanje končano, zaskvirala je vojaška godba, a monarh je dvignil roko in velel: „Pustite!“ Dal je znamenje za odhod in izvolil dež. predsednika barona Heina saboj povabiti, ko je stopal po pogrnjenih tleh mej ukusnimi dekoracijami proti izhodu kolodvora. Celo spremstvo je šlo za

njim, mej tem ko je občinstvo klicalo: „živio“ in „slava“.

Vozovi so se potem po cesti od kolodvora proti Dunajski cesti, katero je obrobil vojaški špalir, razvrstili tako, da sta v prvem vozu bila prezidijalna uradnika baron Rechbach in grof Attems, v drugem župan Grasselli in tukajšnji komandant Fukatko, v tretjem presvitli cesar in baron Hein, v četrtem general-adjutant grof Paar itd. Mej vožnjo je občinstvo cesarja z nepopisno radostjo pozdravljalo. Ko je cesar vstopil v voz barona Heina, se je pripetila mala nezgoda. Jeden konj, nekoliko razburjen, je potegnil prekrepeko in odlomil vago od voza. Cesar je izstopil in z baronom Heinom sedel v drug voz.

Pri uhodu v vrt deželne bolnice pričakovalo je cesarja vodstvo tega deželnega zavoda. Cesar je prišel tja točno ob polu 4. uri in ostal v bolnici do 4. ure. Deželni predsednik mu je predstavil deželnega odbornika dra. Vošnjaka, ces. svetnika Murnika, gg. primarije in nekatere dame rudečega križa. Zlasti dolgo se je cesar pogovarjal z drom. Vošnjakom, ki mu je obširno razložil vso katastrofo. Cesar je prijazno poslušal in izpraševal o podrobnostih, zlasti kdo je spravil bolnike na vrt. Izrekel je tudi željo,

videti bolniško poslopje od znotraj, na kar ga je dr. Vošnjak peljal skozi zadnja vrata v prvo nadstropje. Cesar se silnemu razrušenju ni mogel prečuditi. Tudi z bolniki se je cesar prijazno razgovarjal in vpraševal, kako bo z njimi čez zimo, na kar mu je dr. Vošnjak pojasnil, da je nova bolnica že zgrajena in da je za bolnike dobro poskrbljeno. Potem si je cesar ogledal barako, v kateri je nastanjen porodniški oddelek. Z zadoščenjem je vzel v vednost, da je šola za babice sedaj jedina šola, v kateri se poučuje in se o uredbi barake jako pohvalno izrazil, kakor tudi o uredbi drugih barak. Počastil je z ogovorom prvo babico gospo Streitenbergerjevo in si potem ogledal še ostale barake. Gledé vseh se je izrekel jako laskavo, povpraševal, kako je z bolniki, zlasti s tistimi, katere je bilo operirati in pri slovesu napram prvi načelnici usmiljenih sester, ki je prišla nalašč iz Gradca, povdarjal, da mu je dobro znano, kako velike zasluge imajo usmiljene sestre in da ga veseli, da tudi pri veliki katastrofi niso izgubile poguma, ampak hitele bolnikom na pomoč.

Od deželne bolnice se je peljal cesar čez Marije Terezije cesto in mimo kolizeja na Tržaško cesto. Na Marije Terezije cesti so bili v špalirju

postavljeni dijaki vseh srednjih šol, učiteljski kandidati in kandidatkinje, učenci strokovnih in mestnih ljudskih šol ter gojenci Marijanišča, vsi pod vodstvom dotičnih učiteljskih zborov. Dijaki velike realke so imeli s soboj šolsko zastavo. Državni učitelji so bili vsi v paradni uniformi. Z vidnim zanimanjem se je cesar oziral po

Premkova hiša poleg nunske cerkve.

vrstah naše mladine, katere Slava-klici so doneli na njegovo uho. Ta prijazni prizor je bil kmalu pri koncu. S Tržaške ceste je uzrl cesar šotore in barake, pribežališča več sto ljudij, in milo njegovo lice se je zmračilo. Skozi Franc Jožefovo

ulico se je peljal cesar k vojaškemu skladišču in k vojaški bolnici ter si obe poslopji ogledal, potem pa se je peljal skozi Betovnovce in Knaflovcve ulice h gledališču in stopil h kuhinji za silo, kjer ga je pričakoval komité štirih dam in kjer je stal oddelek gasilcev. Cesar je dame jako milostno pozdravil in natančno izpraševal, koliko in kaj se kuha. Pristopil je potem bliže, si ogledal kuhinjski voz in pokusil kuhani golaš ter rekel, da je jako dober. S prijaznim vojaškim pozdravom je potem odšel k muzeju.

Pri muzejskem poslopiju so cesarja čakali muzejski uradniki z deželnim odbornikom dr. Papežem na čelu. Ko je cesar vstopil in si ogledal stopnišče, je vzkliknil: „Sapperlot, das schaut schlecht aus“. Počastil je potem dr. Papeža z ogovorom in ga vprašal, koliko je škode, na kar je odgovoril dr. Papež, da 15.000 gld. Cesar je z glavo zmajal in vpraševal, kako je z zbirkami in se-li je kaj rešilo, potem pa se je jako milostno poslovil.

Pri jahalnici je cesar stopil z voza in vstopil v jahalnično poslopje, kjer je nastanjenih šestin-trideset rodovin s 169. osebami, mej njimi nekatere bolniki in mnogo manjših otrok. Pri vhodu so se cesarju poklonili baron Egon Cojz, Josip

Luckmann, Ivan Kosler in policijski zdravnik dr. Illner. Vidno ginjen si je cesar ogledal to minijaturno podobo bēde ljubljanskih prebivalcev. Cesar je milostno ogovoril stolarja V. Kurnika, starinarja R. Peterlina in delavca v tobačni tovarni Karola Koblarja. Cesar jih je kakor dober

Vilharjevi hiši pri frančiškanski cerkvi.

oče vprašal, so-li dobro spravljeni in jih prijazno tolažil. Prehodil je potem ves prostor in vprašal nekatere druge nastanjence za rodbinske razmere. Pri prihodu in odhodu so ubogi deložiranci s solznimi očmi klicali „Živio naš milostivi oče“. Poznalo se je ljudem, kako jih je duševno

okrepčal cesarjev obisk. Od jahalnice se je peljal cesar mimo barake dež. predsednika čez Rimsko cesto na Križevniški trg, kjer stojita dva šotora, potem pa čez Cojzovo cesto k poškodovani topničarski kasarni, katero si je ogledal, od tod pa se je peljal na obrežje Gradaščice, kjer je velika kuhinja za silo in več barak. V kuhinji za silo so pričakovali cesarja dame ljudske kuhinje s soprogo deželnega predsednika na čelu. Cesar je nagovoril baronico Hein in se je precèj časa ž njo pogovarjal o zadevah kuhinje za silo. Baronica mu je razkazala kuhinjo in cesar je bil z vsem jako zadovoljen in je tudi pripravljene jedi pokusil. Na to je cesar ogledal tamošnje barake in se o njih napravi pohvalno izrekel. Ugajala mu je snažnost v teh bivališčih za silo. Nekega bolnega moža je tudi nagovoril. Ljudje v barakah so bili jako ginjeni radi prijaznosti vladarjeve.

Pred nunsko cerkev pripeljal se je cesar ob $\frac{1}{4}$ 6. uro. Pred cerkvijo je pričakoval cesarja mil. knezoškof dr. Missia in stolnega kapitelna kanoniki. Cesar si je ogledal notranje prostore. Nagovoril je cesar deputacijo Uršulink pod vodstvom načelnice matere Antonije Murgel, povprašujoč po škodah, katere je trpel samostan, šola itd. Pred cerkvijo sta bila postavljena veteranski

zbor in gasilno društvo. Cesar je milostno ogo-
voril stotnika Doberleta ter društvu izrekel svoje
cesarsko priznanje na neumornem in požrtvo-
valnem delovanju. Potem je cesar peš odkorakal

Paulinova hiša na Marijinem trgu.

do kazinskega poslopja. Tudi v kazino je šel cesar
in si je ogledal ter izrekel željo, naj bi si društvo
skoro opomoglo. V Zvezdi je cesar vstopil tudi

v jeden šotor. Občinstvo mu je prirejalo viharne ovacije.

Pred deželnim dvorcem je čakal presvitlega cesarja ves deželni odbor z glavarjem Detelo na čelu. Cesar je g. glavarja milostno ogovoril in šel potem v stanovanje glavarjevo v drugem nadstropji. Stanovanje je hudo poškodovano in na vse strani razrušeno. V deželnem dvorcu si je cesar tudi salon ogledal, v katerem je spal l. 1883. Spomnil se je dobro na to sobo ter pri tej priliki rekel s toplimi besedami, da zelo obžaluje nesrečo, ki je zadela Kranjsko in zlasti Ljubljano, a upati je, da si mesto z vsestransko podporo zopet pomore. Od tod je šel cesar peš skozi Gospodske ulice k poslopju dež. vlade, kjer so se mu poklonili uradniki pod vodstvom dvornega svètnika Schemerla od tod pa se je peljal čez Breg na Sv. Jakoba trg, kjer ga je zlasti zanimala cerkev, od tod pa čez Stari trg k mestni hiši.

Pred magistratom je pričakoval presvitlega cesarja občinski svèt, odbor trgovske in obrtne zbornice ter deputacija pomožnega odbora za Ljubljano. Gromoviti živio-klici so zadoneli iz sosednih hiš, polnih gledalcev (trg je moral biti prazen), ko se je $\frac{1}{4}$ na 7. uro pripeljalo Njega

Veličanstvo s spremstvom. „Moja gospôda!“ — dejal je presvitli cesar, obrnen proti občinskemu svêtu, ko je komaj stopil iz voza — „obžaljujem, da je to mesto zadela takšna nesreča, ali Vi lahko trdno upate, da se Vam podelî najizdatnejša

Prenočišča v kadeh pri trnovski cerkvi.

pomoč!“ Izvolil se je potem obrniti do predsednika trgovske zbornice g. Perdana ter vprašati, kako je sedaj s trgovstvom in obrtništvom. Gospod Perdan je imel čast odgovoriti, da je oboje jako hudo prizadeto, na kar je presvitli cesar

milostno zagotavljal, da se sme računati na izdatno pomoč. Rekel je mej drugim: „Dieses ausserordentliche Unglück erfordert auch eine ausserordentliche Staatshilfe.“ Izmej posameznih občinskih svètnikov so imeli čast ogovorjeni biti gg. računski nadsvètnik Zabukovec, Velkavrh in M. Zitterer vitez de Casa Cavalchina. Zadnja dva sta bila v vojaški uniformi in g. stotnika Zittererja je cesar vprašal, za kaj je dobil vojaška odlikovanja. Predstavljena sta bila še g. dvorni svètnik dr. Račič kot načelnik pomožnega odbora in stolni kanonik g. dr. Elbert. Prvi je cesarju poročal o delovanju ljubljanskega odbora in se hvaležno spominjal tudi dunajskega. Plodovito in navdušeno delovanje dunajskega odbora je cesarja močno oveselilo. Kanonika dra. Elberta je previtli cesar vprašal po škodi v okolici in kako daleč je segel potres. Ko je kanonik tudi opomnil, da se v po potresu poškodovanih krajih bo težko dala uporabljati konkurenčna postava, je cesar odgovoril: „Seveda težko, ker so ljudje sami zadeti in nič nimajo.“ Cesar se je potem od vseh milostno poslovil ter hitrih korakov, od občinstva burno pozdravljen, odišel po Špitalskih ulicah.

Na potu je iz neke hiše skočila neka ženska, pokleknila pred cesarja in ga jela nekaj prositi.

Župan Grasselli je hitro priskočil in naredil konec neugodnemu prizoru.

Prišedši na Marijin trg si je cesar ogledal po vseh ondotnih hišah in se jako čudil, da visoka Paulinova hiša ni nič poškodovana. Pred cerkvijo je čakal knezoškof dr. Missia z gvardi-

Prenočišče v jahalnici.

janom patrom Hugolinom Sattnerjem in častiti oo. frančiškani. Cesar je vstopil v cerkev in si ogledal poškodbe, o katerih sta mu dajala informacije deželni predsednik baron Hein in knezoškof dr. Missia. Cesar je izpraševal, kje prebivajo sedaj oo. frančiškani, in ko se mu je reklo, da

na vrtu v barakah, je z dobrohotnim humorjem omenil, da imajo na vrtu vsaj sveži zrak.

Cesar se je v cerkvi frančiškanski mudil kakih pet minut, potem pa se skozi Špitalske ulice peš vrnil k magistratu do čakajočega voza in se odpeljal naprej po določeni črti.

Tudi na Marijinem trgu je številno zbrano občinstvo cesarja burno aklamiralo. Na cesarja Jožefa trgu si je presvitli cesar ogledal ondu na občinske troške po pionirjih postavljene barake in se potem odpeljal k vojašnici, kjer so se cesarju predstavili pod vodstvom podpolkovnika Cavallarja stoječi častniki pešpolka šte. 27. Cesar je častnike milostno ogovoril, si ogledal mestno vojašnico in se o njej izrekel jako pohvalno. Spremljan od viharjih aklamacij se je potem peljal cesar skozi Martinovo cesto k bolnici za silo, kjer so ga čakali deželni odbornik dr. Vošnjak, bolniški ravnatelj dr. Valenta, primarija dr. Bleiweis in dr. Šlajmer ter sekundariji, upravitelj Kremžar, usmiljene sestre, podpredsednik deželnega pomočnega društva Rudečega križa ces. svètnik Ivan Murnik in ces. svètnik Ferd. Mahr, predsednica ženskega pomočnega društva Rudečega križa gospa Schiffer in podpredsednica gospa Recher. Cesarju sta bila predstavljena primarija dr. Bleiweis

in dr. Šlajmer. Cesar si je natančno ogledal medicinski in kirurški oddelek in po Dockerjevem sistemu sestavljene tri barake Rudečega križa. Ogovoril je več bolnikov, mej njimi tudi deželnega poslanca vipavskega Matevža Lavrenčiča. Temu je cesar rekel: „Sie sind aus einer schönen Gegend zu Hause“. Izpraševal ga je tudi o razmerah v njega volilnem okraju. Primarija dr. Šlajmerja je cesar vprašal, na katerem vseučilišču je študiral, na kar mu je dr. Šlajmer odgovoril, da je študiral na graškem vseučilišču in da je bil asistent pri dr. Wölflerju. Cesar se je opetovano zrazil jako pohvalno o delovanju v težavnih razmerah in se na to odpeljal na kolodvor. Navzočniki so ga živahno aklamirali.

Cesar je ob 7. uri, torej uro pozneje, kakor je bilo določeno, dospel na kolodvor. Pri odhodu je segel baronu Heinu v roke in se jako prijazno poslovil od njega in njegove soproge, župana Grassellija, deželnega glavarja Detele, knezoškofa dra. Missie in generala Stercija, izrekujoč vsem, ki so v dneh po potresu požrtovalno skrbeli za prebivalstvo, svojo cesarsko zahvalo. Njega Veličanstvo je rekel: „Velikost nesreče me je presenetila; kar sem videl, je dosti huje, kakor sem mislil; bodite preverjeni, da storim vse, kar je

možno, da se niestu in deželi najizdatnejše pomore“.

Po teh besedah je stopil cesar v vlak. Ko se je ta jel premikati, zaorili so navdušeni ponavljajoči se živio-klici.

Tako je minil vse prebivalstvo osrečujoči obisk presvitlega in dobrotnega vladarja, obisk, ki ostane vsem nepozabljiv v spominu.

Blagor tebi dežela kranjska; solnce cesarjeve milosti sije nate in ni se ti bati za prihodnjost.

„Album“,

Ljubljana po potresu, s 13 prav ličnimi slikami, čedno vezan po **40 kr.**

„Poročilo o potresu“

v Ljubljani in okolici, v obliki pisma, z raznimi slikami po **10 kr.**

„Slovarček“,

slovensko-nemški, za potovalce po nemških deželah, ki se hoté naglo nemščine priučiti, po **50 kr.**

„Angleščina brez učitelja“,

angleščine se naglo in brez učitelja priučiti, po **50 kr.**

Založil in prodaja ter želi razprodajalcev

Josip Paulin v Ljubljani,

Marijin trg št. 1.